

Salomó: la casa Nin, el Sant Crist i el ball parlat

La societat de l'Antic Règim (segles XVI-XVIII) era una societat feudal caracteritzada per la vigència de les senyories jurisdiccionals, en mans de l'aristocràcia -laica i eclesiàstica-, i el sistema de rendes que els pagesos pagaven als senyors. Era, també, una societat estamental –els grups socials es definien segons el naixement- i rural –la major part de la població es dedicava a tasques agràries i vivia en pobles i masos.

ANTONI VIRGILI

Durant l'època descrita, la senyoria de Salomó l'ocupaven, per comú i indivís, el priorat de Santa Maria de Banyeres (Baix Penedès) i la família Aiguaviva i de Tamarit i els seus descendents, els Copons i de Tamarit i els Reart. D'aquest període es conserven una sèrie de capbreus –registre de béns, drets, obligacions i rendes del terme- que constitueixen la principal font d'informació.

El càrrec de batlle senyorial –administrador dels béns i rendes dels senyors- l'ocupava la família Nin i es transmetia de pares a fills. Els Nin estan sòlidament arrelats a Salomó des del segle XVI; la mansió familiar és coneguda com a cal Cadernal. Eren els principals

terratinents i propietaris de cases, trulls, molins i premses.

El 10 de març de 1679, el rei Carles II d'Àustria atorgava a Joan de Nin i Vidal la dignitat de cavaller. El 19 de setembre de 1702, Joan de Nin redactà el seu darrer testament. Disposà ser soterrat al vas que els seus avantpassats tenien a l'església parroquial de Salomó. Sense successió masculina, el llinatge s'extingí. L'agost de 1707, Joan de Nin i Vidal moria a casa seva, a cal Cadernal, i dos anys després el seu gendre, Ramon Ravella, va vendre el patrimoni dels Nin al noble Manuel de Fontanilles, ciutadà honorat de Barcelona i veí de Torredembarra.

Durant aquests segles Salomó va veure com naixia i s'estenia la devoció al Sant Crist, venerat en tot el Camp de Tarragona i el Penedès pels seus miracles. La imatge era el centre d'un conjunt de relats a mig camí entre la llegenda i la història, i impregnava, al seu torn, la història del poble i el seu patrimoni artístic. El llinatge Nin, cal Cadernal, la Capella i el Ball del Sant Crist no poden explicar-se sense la imatge.

La llegenda conta que el mercader Josep Nin va rescatar la imatge d'un Crist Crucificat de mans d'un comerciant musulmà a l'Alger, on s'havia dirigit a la recerca de blat. Ja a Salomó, vistos els miracles i meravelles, el Crist fou declarat sant patró i protector del poble. Les dades documentals revelen la presència de la imatge a mitjan segle XVI.

Salomó esdevingué un important centre de devoció i d'atracció de pelegrins. L'any 1613, els pagesos de Tarragona adscrits a la Confraria de la Sang anaren a pregar al Sant Crist de Salomó perquè els lliurés de la plaga d'erugues que castigava la zona.

Miquel Aymamí, autor d'un llibret sobre Salomó (1925), afirma que Josep Nin atorgà testament el diumenge 29 de juliol de 1607, en el qual demanava al bisbe de Barcelona el permís per instal·lar un túmul prop del Sant Crist, i prometia alimentar una llàntia perpètua amb l'oli de les seves collites. Malgrat que aquest document es va cremar, junt amb la resta de registres parroquials, l'any 1936, la documentació posterior demostra l'acompliment d'aquestes clàusules. L'any 1702, Joan de Nin manà ser sepultat en el vas dels seus avantpassats, situat a l'església parroquial de Salomó, i en la venda del patrimoni dels Nin als Fontanilles, l'any 1709, s'ordenava per escrit que es complís la promesa de mantenir la llàntia.

El Crist de Salomó esdevingué el centre neuràlgic d'una intensa activitat que es projectà en diversos àmbits. S'instituíren capellanies i es va fundar la Confraria del Sant Crist de Salomó, els estatuts de la qual foren aprovats pel bisbe de Barcelona l'any 1691.

Fou, probablement, a partir de les iniciatives de la Confraria, que es generà una notable creació literària i artística. La tradició oral de la llegenda es traduí, en primer lloc, en la composició d'uns goigs en honor del Sant Crist. Els primers exemplars impresos daten de mitjan segle XVIII, i la gran demanda de què foren objecte va obligar a fer-ne moltes impressions: més de 35 edicions fins a l'actualitat.

Més tard, la tradició es plasmà en una obra dramàtica del gènere dels balls parlats per a ser representada:

el *Ball del Sant Crist de Salomó*, escrit pel vallenc Marc Fuster entorn de l'any 1843. Aquesta joia de la cultura popular no ha deixat mai de posar-se en escena; en l'actualitat es representa cada any els quatre primers diumenges de maig a l'església.

La producció artística entorn del Sant Crist se centrà en la construcció i decoració de la magnífica capella barroca, erigida a l'ala sud-oest de l'església parroquial de Santa Maria de Salomó, prop de la primitiva porta d'accés al temple, entre els anys 1708 i 1715, els anys crucials de la Guerra de Successió a la Corona d'Espanya. La data d'inici està gravada a la base d'una de les pilastres d'accés, a la dreta, i la de l'acabament, al llinard de la porta de la sagristia.

El notable conjunt artístic que formava la capella fou parcialment destruït el 24 de juliol de 1936 en el decurs del procés revolucionari que seguí la rebel·lió militar del 18 de juliol i que significà l'inici de la Guerra Civil. El Crucifix fou cremat, així com el retaule i els quadres amb els àngels de sota la cornisa. Miraculosament, es van salvar els quadres superiors. El 3 de maig de 1939 es reposà la imatge de Crist Crucificat i es procedí a la neteja de les parets i de les teles. Entre els anys 1962 i 1965, van tenir lloc les obres de restauració de la capella. L'empenta de qui n'era aleshores el rector, Mn. Joan Bernadas, el suport de l'Ajuntament i la generositat del poble, que contribuï a finançar les obres a través d'una subscripció popular, van fer possible la restitució. Per sobre de la gran fornícula que acull la imatge s'hi ha fixat la corona de plata de l'antic crucifix, l'únic element que se salvà de les flames. ■

SALOMÓ

Representació de l'any 2019 del ball parlat del Sant Crist de Salomó. Escena de la balança. Fotografia: Josep M Rovira.